

KRÓNIKA

SZIJJ JOLÁN

„VERBA VOLANT, SCRIPTA MANENT”

Nemzetközi Levéltári Nap, Budapest, 1984. december 17.

Ezt a klasszikus szállóigét választotta mottójául az a kiállítás, amely 1984. december 17-én nyílt meg a Nemzeti Levéltári Nap keretében a Budavárban. Egvedülálló kiállítás volt ez, hiszen a magyar levéltárügy története során első ízben szerepeltek önálló kiállításon iratok, amelyeket tíz évszázad levéltári emlékeiből válogattak a magyarországi levéltárak.

A kiállítás nyitó irata, első darabja III. Béla 1181-ből származó magánjogi vonatkozású oklevele volt, amelyben a király a hivatali írásbeliség bevezetését szorgalmazza. Ezt követően a királyi kancellária (amely az írásos ügyintézés első hivatala volt) különböző korokból származó, az írásbeliség fejlődését is bemutató emlékei következtek. Láthattunk gyönyörű kiállítású függőpecsétes, királyi aláírással ellátott okleveleket, családi levéltárakból származó birtokleveleket, gazdasági számadásokat, magánleveleket és az újabb korok írásbeliségét dokumentáló jegyzőkönyveket, szerződéseket, szabályrendeleteket, statisztikai összeállításokat és különböző céllal készített (kataszteri, vízgazdálkodási, etnográfiai) térképeket.

A történelemmel foglalkozó szakemberek és a történelem iránt érdeklődők számára bizonyára rendkívüli élmény volt látni a tihanyi kolostor alapítólevelét 1055-ből. Ez az első eredetiben ránk maradt oklevél és ez tartalmazza a legrégibb összefüggő magyar nyelvemléket és több szavunkat.

A Magyar Országos Levéltár kiállította legrégibb oklevelét: a veszprémvölgyi apácamonostor 1109-ből származó alapítólevelét. Ugyancsak az Országos Levéltár gyűjteményéből láthattuk II. András király 1221-ből fenn maradt aranybulláját.

A kuriozitásoknál maradvány maradt Luther Márton 1542-ben íródott

eredeti végrendeletét, amely az Evangélikus Országos Levéltár gyűjteményéből került a kiállításra.

Hadtörténelmünk írásos emlékeit néhány speciális katonai iratfajta — különböző történelmi korok katonai esküje, végelbocsájtási okmány („obsitlevél”), hadrend, parancs — képviselte.

A levéltári kiállításon az iratokat tárgyak gyűjteménye követte. A Magyar Országos Levéltár házi múzeumából áthozott régiségek a levéltári és levéltáros munka tárgyi emlékei közül kerültek ki. Érdekes látnivaló volt a 18. század végi iratszekerény a zárható láda-fiókkal, a 19. századi fém térképtok, zárható rózsafa oklevél-ládika, az írópulpitus, a karos szárazbélyegző, de az 1944-ből megmaradt, földbe ásható okmányőrző ólomdoboz is. A különböző időszakokból származó palliumok, deklíli, gurtnik mellett ott álltak a modern berendezési tárgyak, segédeszközök, így a Dexion—Salgó elemekből épített állvány és a papírdoboz.

A kiállítás végén néhány összefoglaló adat informált a levéltárakról és sokrétű tevékenységükről.

A kiállítást a különböző levéltári kiadványok gyűjteménye zárta. Ezek egyrészt levéltári segédletek: fondjegyzékek, repertóriumok, lajstromok, forráskiadványok, de gazdagítják a sort helytörténeti feldolgozások, monográfiák is.

A Nemzeti Levéltári Nap keretében a délelőtti kiállításmegnyitás után (Ember Gyöző akadémikus, a Magyar Országos Levéltár ny. főigazgatója nyitotta meg) délután tudományos ülészakon (amelyen Köpeczi Béla művelődésügyi miniszter mondott megnyitó beszédet) érdekes előadásokat hallhattunk a szakág általános helyzetéről és speciális területeiről, a levéltárosok gondjairól, problémáiról.